

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของ
ผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ สถาบันธัญญารักษ์และ
ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดส่วนภูมิภาค กรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข
FACTORS INFLUENCING SUPERVISION ACTIVITIES OF THE
UNOFFICIAL-TIME NURSING SUPERVISORS AT THANYARAK
INSTITUTE AND DRUG DEPENDENCE TREATMENT CENTER
DEPARTMENT OF MEDICAL SERVICES MINISTRY OF PUBLIC
HEALTH**

บทความวิจัย

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ
Journal of Nursing Science & Health
ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม) 2554
Volume 34 No. 1 (January-March) 2011

เนาวรัตน์ บุตรลักษณ์ พย.ม* วิลาวรรณ พันธุ์พุกษ์ ค.ม.** จงรัก อัฐรัตน์ ค.ม.***
Nowarat Butlak MSN* Wilawan Phanphruk M.ed** Chongruk Ettarat M.ed ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงบรรยายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ และศึกษาปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการสถาบันธัญญารักษ์และศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดส่วนภูมิภาค กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการทุกคนที่ปฏิบัติงานในสถาบันธัญญารักษ์และศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดส่วนภูมิภาค รวม 6 แห่ง ในปี พ.ศ. 2551 รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 98 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ความรู้ ทักษะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r=0.798, 0.319, 0.456, 0.300, 0.631$) และปัจจัยสภาพแวดล้อมและทัศนคติสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการได้ร้อยละ 68.3

คำสำคัญ : การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ, ความรู้, ทักษะ และปัจจัยสภาพแวดล้อม

Abstract :

The objectives of this descriptive study were to examine the relationships between personal and environmental factors and the supervisory activities of unofficial-time nursing supervisor and to determine factors predicting nursing supervisory activities at Thanyarak Institute and Provincial Drug Dependence Treatment Center, Department of medical services, Ministry of Public Health. The study sample included 98 nursing supervisor working overtime at the institute and 6 Provincial Drug Dependence Treatment Centers. The collected data were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient and stepwise multiple regression.

*นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The research findings revealed that environmental and personal factors: age, education, knowledge and attitudes were statistically correlated to supervisory activities of nursing supervisors working after office hours at $p < .01$ ($r = 0.798, 0.319, 0.456, 0.300, 0.631$) The environmental factors and attitudes could predict the variances of their supervisory activities as high as 68.3%.

keywords: supervision activities, knowledge, attitude and environmental factors

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ยุคของข้อมูลข่าวสารและการแข่งขัน กระทั่งมาตรฐานสุข ได้มีการพัฒนาคุณภาพการบริการโดยกำหนดนโยบายในแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 10 (2550-2554)¹ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสุขภาพของประชาชนให้ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา การนิเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของผู้บริหารสำหรับนำนโยบายและแผนงานไปสู่พยาบาลระดับปฏิบัติ^{2,3} การนิเทศประกอบด้วยการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ 7 กิจกรรม คือ การเยี่ยมตรวจทางการพยาบาล การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การสอน การให้คำปรึกษาแนะนำ การแก้ปัญหา การสังเกต และการร่วมมือปฏิบัติงาน⁴ ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศ วิธีการนิเทศตลอดจนผลที่คาดว่าจะได้รับ โดยผู้นิเทศจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ การสอน การตรวจสอบผลการทำงาน และการประเมินผลการทำงาน⁵

สถาบันธัญญารักษ์และศูนย์บำบัดรักษาเสพติตส่วนภูมิภาค เป็นสถานที่ให้การบำบัดรักษาเสพติตเฉพาะทาง มีทั้งหมด 6 แห่ง ซึ่งได้แก่ สถาบันธัญญารักษ์ ศูนย์บำบัดรักษาเสพติตขอนแก่น ศูนย์บำบัดรักษาเสพติตแม่ฮ่องสอน ศูนย์บำบัดรักษาเสพติตสงขลา ศูนย์บำบัดรักษาเสพติตปัตตานี และศูนย์บำบัดรักษาเสพติตเชียงใหม่ สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข⁶ มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติต จากประสบการณ์การทำงานของผู้วิจัยในศูนย์บำบัดรักษาเสพติตขอนแก่น และจากการศึกษาบันทึกการนิเทศของผู้ตรวจการศูนย์บำบัดรักษาเสพติตขอนแก่น รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ ผู้ตรวจการของสถาบันธัญญารักษ์และศูนย์บำบัดรักษาเสพติตส่วนภูมิภาครวม

6 แห่ง เกี่ยวกับการนิเทศการพยาบาล พบว่า การนิเทศทางการพยาบาลในแต่ละแห่งมีปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้ตรวจการพยาบาลมีการปฏิบัติบทบาทหลายหน้าที่เป็นทั้งผู้ตรวจการพยาบาลและพยาบาลประจำการมีอายุต่างกันมาก 28-50 ปี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ช่วงกว้างคือ ประมาณ 4-20 ปี จากการสัมภาษณ์ผู้ตรวจการจำนวน 6 คน พบว่า ผู้ตรวจการพยาบาลไม่เคยได้รับการอบรมเรื่องการนิเทศ เมื่อขึ้นปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศไม่เข้าใจว่าควรจะทำอย่างไร ผู้ตรวจการไม่มีความมั่นใจที่จะให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดประจำการ บางคนเคยเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยแล้วย้ายไปปฏิบัติงานด้านวิชาการ ไม่ได้ทำกิจกรรมการนิเทศเป็นระยะเวลานาน ทำให้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศในหอผู้ป่วย ผู้ตรวจการพยาบาลจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศเพราะถ้าผู้ตรวจการพยาบาลไม่มีความรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจึงไม่สามารถช่วยเหลือพยาบาลประจำการได้

นอกจากนั้นการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการเมื่อมีการตรวจเยี่ยมบุคลากร พบว่า ผู้ตรวจการนอกเวลาราชการมีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเยี่ยมตรวจขณะรับ-ส่งเวรและการเยี่ยมตรวจระหว่างเวรปฏิบัติไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และผู้ตรวจการมีการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยน้อยในการเยี่ยมตรวจผู้ป่วยอย่างรวดเร็ว เช่น การตรวจเช็คจำนวนผู้ป่วยบุคลากรที่ขึ้นปฏิบัติงาน ผู้ตรวจการพยาบาลบางคนถือว่าผู้ถูกนิเทศทันที มีการตำหนิบุคลากรต่อหน้าผู้อื่น ซึ่งมีพฤติกรรมการนิเทศที่มีท่าทีเหมือนจับผิด ทำให้พยาบาลประจำการไม่อยากรายงานเหตุการณ์ในเวรให้ผู้ตรวจการพยาบาลทราบ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้นทำให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้ตรวจการพยาบาลส่งผลให้ปัญหาที่พบไม่ได้รับการช่วยเหลือ

แก้ไขทำให้ผู้ตรวจการและผู้ปฏิบัติเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศจึงเกิดการเขียนข้อร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาให้ทราบกลุ่มภารกิจบริการวิชาการได้มีการแก้ปัญหาโดยการพบปะพูดคุยแก้ปัญหาตามสถานการณ์และมีการสอบถามตักเตือนทำให้ผู้ตรวจการเกิดความรู้สึกท้อแท้ในการทำงาน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองและผู้ถูกนิเทศจากปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานผู้ตรวจการนอกเวลาราชการไม่ยอมเข้าไปมีส่วนร่วมมีปฏิบัติงานหรือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาใดๆ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้การดูแลผู้ป่วยและกระทบต่อประสิทธิภาพของงานการพยาบาล

การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการพยาบาลของสถาบันอัยการและศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด ส่วนภูมิภาค จากการศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลซึ่งประกอบด้วย 7 กิจกรรม คือ การเยี่ยมตรวจทางพยาบาล การประชุมปรึกษาทางพยาบาล การสอนการให้คำปรึกษาแนะนำ การแก้ปัญหา การสังเกต และการร่วมมือปฏิบัติงาน⁴ นั้น จากการวิเคราะห์ลักษณะการปฏิบัติงาน ด้านบริหาร บริการและวิชาการ ผู้วิจัยไม่นำกิจกรรมการประชุมปรึกษาทางพยาบาล การสอนและการสังเกตมาศึกษาเนื่องจากการประชุมปรึกษาทางพยาบาล มีข้อจำกัดเรื่องเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนการสอนและการสังเกตนั้นสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาล 5 ด้าน ได้แก่ การเยี่ยมตรวจทางพยาบาล การให้คำปรึกษาแนะนำ การแก้ปัญหา การร่วมมือปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาล 2 ประการ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลและทัศนคติต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลและปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ โครงสร้างและนโยบาย ระบบการจัดการ ระบบการติดต่อสื่อสาร และการสนับสนุนจากผู้บริหาร มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษารวมทั้งได้ศึกษาปัญหาและ

อุปสรรคที่เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศทางการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการกับการวิจัยของจิตอาเรีย ตันตียาสวัสดิกุล⁷ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาล ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ทัศนคติและปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ โครงสร้างและนโยบาย ระบบการจัดการ ระบบการติดต่อสื่อสาร และการสนับสนุนจากผู้บริหาร ดังนั้นการศึกษานี้จึงจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศทางการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) แบบการศึกษาเชิงพยากรณ์ (predictive study) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ สถาบันอัยการและศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดส่วนภูมิภาค กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
2. ประชากรเป็นผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการที่ปฏิบัติงานในสถาบันอัยการและศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดส่วนภูมิภาค รวม 6 แห่ง ได้แก่

สถาบันธัญญารักษ์ ศูนย์บำบัด รักษา ยาเสพติด ขอนแก่น ศูนย์บำบัด รักษา ยาเสพติด เชียงใหม่ ศูนย์บำบัด รักษา ยาเสพติด ปัตตานี ศูนย์บำบัด รักษา ยาเสพติด สงขลา และ ศูนย์บำบัด รักษา ยาเสพติด แม่ฮ่องสอน รวมจำนวน ประชากร ทั้งหมด 98 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา ครั้งนี้ ศึกษา จาก ประชากร ทุกคน ที่ ปฏิบัติ งาน เป็น ผู้ตรวจ การ พยาบาล นอก เวลา ราชการ ตั้งแต่ 6 เดือน ขึ้นไป

3. เครื่องมือ ที่ ใช้ ใน การ วิจัย เป็น แบบ สอบถาม ที่ ผู้วิจัย สร้าง ขึ้น มี 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบ สอบถาม เกี่ยวกับ ข้อมูล ส่วน บุคคล จำนวน 6 ข้อ เป็น แบบ ให้ เลือก ตอบ และ เติม คำ

ส่วนที่ 2 แบบ สอบถาม วัด ความรู้ เกี่ยวกับการ ปฏิบัติ กิจกรรม การ นิเทศ จำนวน 21 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน ลักษณะ แบบ สอบ เป็น ข้อ สอบ ปรนัย แบบ เลือก ตอบ 4 ตัว เลือก กำหนด การ ให้ คะแนน ตอบ ถูก = 1 คะแนน ตอบ ผิด = 0 คะแนน)

ส่วนที่ 3 แบบ วัด ทศ นคติ ต่อ การ ปฏิบัติ กิจกรรม การ นิเทศ ของ ผู้ตรวจ การ นอก เวลา ราชการ จำนวน 16 ข้อ ลักษณะ เป็น แบบ มา ตรา วัด ของ ลิเคิร์ต (likert scale) 5 ระดับ ให้ คะแนน จาก 1 ถึง 5 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบ สอบถาม เกี่ยวกับ ปัจจัย สภาพ แวด ล้อม ประกอบด้วย โครงสร้าง และ นโยบาย ระบบ การ จัด การ ระบบ การ ติด ต่อ สื่อ สาร และ การ สนับสนุน จาก ผู้บริหาร จำนวน 20 ข้อ มี ลักษณะ เป็น แบบ มา ตรา ส่วน ประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ให้ คะแนน จาก 1 ถึง 5 คะแนน

ส่วนที่ 5 แบบ สอบถาม การ ปฏิบัติ กิจกรรม การ นิเทศ การ พยาบาล ของ ผู้ตรวจ การ พยาบาล นอก เวลา ราชการ จำนวน 20 ข้อ มี ลักษณะ เป็น แบบ มา ตรา ส่วน ประมาณ ค่า (rating Scale) 5 ระดับ ให้ คะแนน จาก 1 ถึง 5 คะแนน

ส่วนที่ 6 ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ ใน การ แก้ ปัญหา จำนวน 6 ข้อ คำถาม เป็น แบบ ให้ เลือก ตอบ ได้ มากกว่า 1 ข้อ และ แบบ ปลาย เปิด

4. การ ตรวจสอบ คุณภาพ ของ เครื่องมือ ได้ ผ่าน การ ตรวจสอบ คุณภาพ โดย การ ตรวจสอบ ความ ตรง ตาม เนื้อหา จาก ผู้ทรง คุ ณ วุฒิ จำนวน 5 ท่าน และ ทดลอง ใช้ กับ ผู้ตรวจ การ พยาบาล นอก เวลา ราชการ ฝ่าย การ พยาบาล

โรงพยาบาล จิต เวชน ครรา ชี มา ราชน คริน ทร จำนวน 14 คน การ หา ความ เทียง ของ เครื่องมือ โดย หา ค่า สัม ประสิทธิ์ ความ เทียง ใช้ วิธี ของ คู เดอร์ ริชาร์ ดสัน (KR-20) ของ แบบ สอบ วัด ความ รู้ ได้ ค่า ความ เทียง เท่า กับ 0.82 และ หา ค่า อำนาจ จำ แนก ของ ข้อ คำถาม ด้วย การ คัด เลือก ข้อ คำถาม ที่ มี อำนาจ จำ แนก สูง ตั้ง แต่ 0.20 ขึ้น ไป ไว้ ใช้ เป็น เครื่องมือ ใน การ วิจัย ซึ่ง ผล การ วิเคราะห์ ข้อมูล ทุก ข้อ ได้ ค่า อำนาจ จำ แนก ตั้ง แต่ 0.23 ขึ้น ไป ส่วน แบบ วัด ทศ นคติ ปัจจัย สภาพ แวด ล้อม และ การ ปฏิบัติ กิจกรรม การ นิเทศ หา ความ เทียง โดยใช้ สัม ประสิทธิ์ แอล ฟา ของ ครอน บาต ได้ ค่า ความ เทียง เท่า กับ 0.87, 0.86 และ 0.89 ตาม ลำดับ

5. การ เก็บ รวบรวม ข้อมูล ผู้วิจัย ได้ เสนอ โครง ร้าง การ วิจัย ต่อ คณะ กรรมการ พิจารณา จริย ธรรม การ วิจัย ใน มนุช ยัม หาว วิทยาลัย ขอนแก่น ซึ่ง ได้ รับ ความ เห็น ชอบ และ อนุมัติ ให้ ดำเนิน การ วิจัย หลัง จาก นั้น เก็บ รวบรวม ข้อมูล ในปี 2551 โดย การ ส่ง แบบ สอบถาม ทาง ไปรษณีย์ จำนวน 98 ฉบับ ได้ รับ แบบ สอบถาม ที่ ตอบ อย่าง สมบูรณ์ กลับ คืน มา ทุก ชุด ร้อย ละ 100

6. การ วิเคราะห์ ข้อมูล โดยใช้ โปรแกรม สำเร็จ รูป สำหรับ การ วิเคราะห์ ข้อมูล ทาง สังคม ศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science / For Windows) ดังนี้

6.1 การ วิเคราะห์ หา ความ สัม พัน ธ์ ระหว่าง ปัจจัย ส่วน บุคคล และ ปัจจัย ด้าน สภาพ แวด ล้อม กับ การ ปฏิบัติ กิจกรรม การ นิเทศ โดย หา ค่า สัม ประสิทธิ์ สห สัม พัน ธ์ แบบ เพียร์ สัน และ ทดสอบ ความ มี นัย สำคัญ ทาง สถิติ ของ ค่า สัม ประสิทธิ์ สห สัม พัน ธ์ ที่ คำนวณ ได้ โดย การ ทดสอบ ที (t-test)

6.2 วิเคราะห์ ปัจจัย ที่ สามารถ ร่วม กัน ทำ นาย การ ปฏิบัติ กิจกรรม การ นิเทศ ของ ผู้ตรวจ การ พยาบาล นอก เวลา ราชการ โดยใช้ การ วิเคราะห์ ถด ถอย พหุ คุ ณ แบบ ขั้น ตอน (stepwise multiple regressing) ส่วน คำถาม แบบ ปลาย เปิด วิเคราะห์ ข้อมูล โดยใช้ การ วิเคราะห์ เนื้อหา (content Analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีอายุเฉลี่ย 36.80 ปี ซึ่งกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.18 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 78.57 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ตรวจการระหว่าง 11-15 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเฉลี่ย 13 ปี ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานนานที่สุด 25 ปี และระยะเวลาน้อยที่สุด 3 ปี และผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการกลุ่มงานบริการผู้ป่วยในมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.21 รองลงมาคือ กลุ่มงานวิชาการพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 17.35 การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการบริหาร/การนิเทศการ

พยาบาลไม่เคยพบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75.51 และเคยอบรมการบริหาร/การนิเทศการพยาบาลคิดเป็นร้อยละ 24.49

1. ผลการวิจัยปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.319, 0.456, 0.300, 0.631, P < .01$)

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .798 P < .01$) ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ

ตัวแปรพยากรณ์	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
1. ปัจจัยส่วนบุคคล		
อายุ	.319**	ปานกลาง
ระดับการศึกษา	.456 **	ปานกลาง
ความรู้	.300**	ต่ำ
ทัศนคติ	.631**	ปานกลาง
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม	.798**	ปานกลาง

** $P < .01$

3. การพยากรณ์การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการโดยใช้ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมและทัศนคติสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการได้ร้อยละ 68.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนน

มาตรฐาน (Beta) พบว่าตัวพยากรณ์ที่มีค่า Beta สูงสุดคือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ($Beta = .646$) รองลงมาคือ ทัศนคติ ($Beta = .277$) เขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{y} = -1.526 + .883Env + .470Att$ และเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_{pract} = 0.646 Z_{Env} + .227 Z_{Att}$ ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวพยากรณ์กับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการโดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตัวพยากรณ์	R	R ²	R ² change	F	B	SE b	Beta	t
1.ปัจจัยสภาพแวดล้อม	.798	.636	.636	164.282***	.883	.094	.646	9.353***
2.ทัศนคติ	.831	.690	.054	62.118***	.470	.117	.277	4.011***
R = .831 Constant(a) = - 1.526								
R ² = .69 R ² adjust = .683 overall F = 103.373***								

*** p-value < .001

การอภิปรายผล

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างและนโยบาย ระบบการจัดการ ระบบการติดต่อสื่อสาร และการสนับสนุนจากผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.798$ $P < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hill, & Gill⁸ ได้ศึกษานโยบายการนิเทศให้กับผู้มารับบริการถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้งานประสบผลสำเร็จมากกว่าโดยผู้นิเทศนั้นจะมีความรู้ ทักษะโครงสร้างในการพัฒนาคนและมีมาตรฐานด้านสุขภาพ Morais, Pires⁹ ได้ศึกษาถึงการปฏิบัติกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้งานประสบผลสำเร็จมากกว่าโดยผู้นิเทศการพยาบาลจะทำให้ดีซึ่งแต่ละแห่งขึ้นอยู่กับนโยบายการนิเทศที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและหลักการขององค์กรซึ่งมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ การนิเทศและนโยบายจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาความท้าทายของพยาบาลการดูแลสุขภาพในองค์กรรูปแบบใหม่

2. ปัจจัยส่วนบุคคล อายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ ($r=0.319$, $P < .01$) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($r=.456$ $P < .01$)ระยะเวลาในการ

ปฏิบัติงานของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการและ Sardo, Santos¹⁰ ที่กล่าวว่าผู้มีประสบการณ์มากมีการมองเป็นไปทิศทางที่ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.300$ $P < .01$) ทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.631$ $P < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของผ่องใส สอสิบและผุสดี คุณาพันธ์¹¹ ที่พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการดำเนินงาน ที่จะนำไปสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาลสงฆ์ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสงฆ์

3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมและทัศนคติสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการได้ร้อยละ 68.3 แสดงว่ายังมี ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องร้อยละ 31.7 เช่น ทักษะการนิเทศ วัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจ ความพึงพอใจ บรรยากาศองค์กรจึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมเป็นต้น ส่วนสภาพแวดล้อม

ของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพยากรณ์การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพขององค์กรให้สูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของสุกัญญา กาญจนบัตร¹² ที่พบว่า การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริการและประสิทธิภาพขององค์กรให้สูงขึ้น และรองลงมา คือ ทักษะของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการเป็นตัวพยากรณ์ การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการได้ดีสอดคล้องกับการศึกษาของบุริมพีต์ดำรงรัตน์¹³ ที่พบว่าเจตคติต่อการนิเทศทางการพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติบทบาทการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วย แสดงว่าผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการที่มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ จะมีความตั้งใจต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการและผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุง ความรู้ ทักษะและสภาพแวดล้อมของผู้ตรวจการพยาบาลให้มีความตระหนักเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริการและองค์กรต่อไป

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ ปัญหาที่พบได้แก่ 1) นโยบายและรูปแบบกิจกรรมนิเทศงานการพยาบาลไม่ชัดเจน 2) การดูแลผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตแต่ละคนไม่มีรูปแบบมาตรฐาน 3) ควรมีการอบรมเพิ่มเติมแก่ผู้บริหารการพยาบาล 4) รายงานที่เสนอขึ้นไปไม่ได้รับการแก้ไข เป็นต้นสอดคล้องกับการศึกษาของดอกเอื้องแสนสาระ¹⁴ พบว่าการพัฒนาความรู้และทักษะของพยาบาลประจำการในการบันทึกการพยาบาล ส่งผลให้คุณภาพการบันทึกการพยาบาลเพิ่มขึ้นซึ่งแสดงถึงคุณภาพการพยาบาลที่ดีขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อโครงสร้างและนโยบาย ระบบการจัดการ ระบบการติดต่อสื่อสาร การสนับสนุนจากผู้บริหาร ให้มีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

2) ผู้บริหารควรสร้างทัศนคติที่ดีแก่ผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการที่เริ่มปฏิบัติงานใหม่ โดยจัดผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการที่มีประสบการณ์ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพให้เป็นพี่เลี้ยง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และเสริมความมั่นใจในช่วงแรกของการปฏิบัติงาน

3) ผู้บริหารควรจัดอบรมให้ความรู้การนิเทศ และการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการทุกปี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษารูปแบบการพัฒนาด้านโครงสร้างและนโยบาย ด้านการติดต่อสื่อสาร การสนับสนุนจากผู้บริหารและระบบการจัดการ เป็นต้น เพื่อผลการพัฒนาสามารถจะนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมได้

2) ศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการพยาบาลของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ เช่น ความพึงพอใจบรรยากาศองค์กร เป็นต้น เพื่อพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศผู้ตรวจการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ศึกษาการปฏิบัติเชิงวิชาชีพพยาบาลด้านทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลซึ่งก่อให้เกิดความภูมิใจในวิชาชีพและก่อให้เกิดความก้าวหน้าส่งผลต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ และขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สมาคมอนามัยแห่งประเทศไทย. ปฏิทินสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: สมาคมอนามัยแห่งประเทศไทย ; 2550.
2. บุญทิพย์ นิ่มสะอาด, วรรณชนก จันทม, วรรณภา นิवासะวัต. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาททางการบริหารของหัวหน้ากลุ่มงานพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2550; 30(2): 60-68
3. จิตอารีย์ ตันติยาสวัสดิกุล, เพ็ญศรี ชุนไข, สุนันท์ สังวรวงษ์, วิลาวรรณ พันธุ์พุกษ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลศรีนครินทร์. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2547; 27(3): 39-41
4. สำนักการพยาบาล กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. การบริหารการพยาบาล แนวใหม่. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ; 2547.
5. Oliva P, Pawlas E. Supervision for today school. New York : wiley ; 2004.
6. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. แผนปฏิบัติการ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2551. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์ ; 2551.
7. จิตอารีย์ ตันติยาสวัสดิกุล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศของผู้ตรวจการพยาบาลนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลศรีนครินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2546.
8. Hill S, Giles J. Supervision policy. London: Wandsworth ; 2005 .
9. Morais J, Pires R. The challenge of nursing clinical supervision in Portugal. : Porto ; 2007.
10. Sardo D, Santos M. Condition factors in nursing student clinical supervision. Portugal : Porto ; 2003.
11. ผ่องใส สอสีบและผุสดี คุณาพันธ์. การพัฒนารูปแบบการนิเทศการพยาบาล กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลสระบุรี. วารสารกองการพยาบาล 2547 ; 31 (3) : 42-54.
12. สุกัญญา กาญจนบัตร. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทัศนคติและการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสงฆ์. รายงาน การศึกษาอิสระปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2547.
13. บุริมรพี ดำรงรัตน์. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการนิเทศทางการพยาบาลเจตคติต่อการนิเทศทางการพยาบาลและสภาพแวดล้อมในการทำงานกับการปฏิบัติบทบาทการนิเทศของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2542.
14. ดอกเอื้อง แสนสาระ. ศึกษาการพัฒนากระบวนการนิเทศการบันทึกการพยาบาลของโรงพยาบาลโนนสัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ; 2551.